

Історія History

УДК [94+78.03](477)

ІСТОРИЧНІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ РЕГІОНАЛІСТИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ Й МУЗИКОЗНАВСТВІ

Алла Литвиненко

У статті теоретично обґрунтовано сутність регіоналістики, визначено її відмінність від краєзнавства як змістовно подібного поняття, розглянуто й охарактеризовано історичні шляхи становлення регіоналістики в українській культурі й музикознавстві.

Ключові слова: регіоналістика, краєзнавство, українська культура, українське музикознавство.

The author defines the historical ways of development of regional science in the Ukrainian culture and music studies. She proves that the study of the Ukrainian culture in its regional diversity started from the definition of geographical boundaries and perception of ethnical and geographical, anthropological, economic, linguistic, and traditional ritual and folkloric differences between the regions.

Keywords: Regional Science, Study of a Particular Region, Ukrainian Culture, Ukrainian Music Studies.

«Регіоніка», «регіоналістика», «регіонознавство», «регіонологія», «регіоналіка» та багато інших лексично подібних термінів, які нині активно впроваджуються у науковий обіг, загалом відображають одне поняття. Таке термінологічне різноманіття спричинене тим, що цей напрям досліджень доволі новий і сьогодні лише формується як галузь науки. Але фактично всі зазначені терміни відбивають одну мету – наукове дослідження багатогранної суспільної діяльності та її продуктів у межах певного регіону (його історії, економіки, культури, мистецтва тощо). Таким чином, регіоналістика перебуває в полі зору багатьох наук і залежно від мети орієнтується на різні аспекти буття людини й територіальної локалізації її діяльності (наприклад, трапляються в літературі поняття «економічна регіоналістика», «історична регіоніка», «регіональна культура», навіть «таврієзнавство», «кримознавство», «полтавознавство» і т. п.).

У цьому сенсі регіоналістика є дисциплінарним синонімом краєзнавства, мета якого – усебічне вивчення історії, культури, економіки, природи певної території (міста чи іншого поселення, місцевості, краю, країни). У зв'язку з цим у сучасній вітчизняній науці немає однозначного тлумачення

згаданого терміна, тому ми подаємо своє розуміння регіоналістики, порівнюючи її з краєзнавством як змістовно подібним поняттям.

Краєзнавство як пошуково-дослідницька діяльність, навчальна дисципліна (навіть суспільний рух) відоме давно, тому зважаючи на змістовну подібність із регіоналістикою, ці поняття часто плутають. Проте між ними є низка принципових відмінностей:

– регіоналістика спрямована на дослідження суспільних феноменів регіону, а краєзнавство – також на вивчення суто природних факторів (флора, фауна краю, особливості ландшафту і т. п.);

– об'єктом краєзнавства може бути географічно невелика територія – місто, село, історична місцевість, природний ландшафт (край), а регіоналістики – лише ті території, які мають порівняно значний історико-культурний і економічний потенціал (регіони);

– мета краєзнавства – усебічне знання про певну територію, край, його особливості, а регіоналістики – дослідження історично сформованих регіонів, їх відмінностей та особливостей з метою з'ясування їхніх функцій і значення в історико-культур-

ІСТОРИЯ

ній, економічній чи соціальній системі країни, континенту тощо.

Умовно можна сказати, що до краєзнавчих інтересів належить ширше коло об'єктів дослідження, ніж до регіоналістики, натомість остання спрямована на їх глибший аналіз і обов'язково – з погляду соціальної значущості.

Таким чином, регіоналістика – галузь науки, а також сукупність методів дослідження й вивчення різноманітних сфер суспільної діяльності, їх територіальної специфіки й особливостей з метою з'ясування функцій і значення історично сформованого регіону в системі культурних надбань нації та людства загалом.

У культурологічному аспекті регіоналістика спрямована на розкриття особливостей соціокультурного життя регіону, а також ступеня його участі й значення у становленні та розвитку культури всієї нації.

Мета статті – висвітлити історичні шляхи становлення регіоналістики в українській культурі й музикознавстві.

Перші спроби регіональних досліджень в Україні були спрямовані на вивчення природно-ландшафтних, соціальних, економічних і загалом культурних умов існування народу в межах певного краю й у визначений період історичного розвитку. Такий підхід був зумовлений насамперед географічними (ландшафтний характер місцевості), історичними (прадавнє розселення племен і племінних союзів), а також адміністративними і згодом економічними (специфіка народногосподарської діяльності) факторами.

Одним з перших науковий опис територіального розмаїття України в XVII ст. здійснив французький топограф Гійом Левассер де Боплан, виділивши вісім регіонів: Волинь, Поділля, Покуття, Брацлавщину, Київщину, Сіверщину, Чернігівщину, Угорську Русь¹. Вітчизняний учений О. Шафонський, досліджуючи регіоналістику України XVIII ст., поділяв її на дві частини: одна, підкорена Польщею, – Правобережжя, друга, залежна від Росії, – Лівобережжя, куди входили Полісся (або Литва) та Степ (або Україна)². Поділ, запропонований О. Шафонським, доповнив Я. Маркович³.

На початку XIX ст. український лінгвіст П. Білецький-Носенко спробував відтворити етнотериторіальну ситуацію регіонального розвитку України, виокремивши такі її частини: «Січ Запорозьську» («головне місце перебування колишніх запорозьких козаків на островах ріки Дніпра нижче порогів»), Покуття («область Буковини»), Полісся («Чорноросія, Полісся»), Литву («частина Малоросії від Десни до Смоленської губернії і Білорусії – землі, колись підвладні Великому князівству Литовському»), Цесарщину («колишня Германно-Римська імперія, а тепер Австрія»), підрозділяючи її на Галицію та Ладемерію⁴.

Дослідник початку XX ст. М. Сумцов подав дещо інший етнорегіональний поділ України: Слобожанщина, Галичина, Кубань, Поділля, Волинь, Київщина, Чернігівщина, Таврія⁵.

За радянської доби українські етнографи виробили узагальнену типологію районування. Її було покладено в основу експозиції Музею народної архітектури та побуту України, відкритого під Києвом у 1976 році. Вона мала такий розподіл: Середня Наддніпрянщина, Поділля, Карпати, Полісся, Полтавщина, Слобожанщина, Південь України. Підтвердження такого районування знаходимо й у сучасній культурологічній літературі: Середнє Подніпров'я (Наддніпрянщина), Поділля, Слобожанщина і Полтавщина, Полісся, Прикарпаття, Волинь, Закарпаття, Південь⁶. Поділ території на ряд основних регіонів, серед яких Полтавщина є окремою зоною, здійснено на основі особливостей і характеру історичного розвитку окремих районів України, природно-географічних умов, взаємозв'язків з іншими народами.

У сучасному науковому світі питання регіонального членування території України опинилося в колі наукових інтересів не лише етнографів, але й істориків, демографів, лінгвістів, економістів, антропологів, мистецтвознавців, культурологів, що дало можливість досліджувати історико-етнографічні регіони з погляду поширення окремих явищ культури⁷.

Так, економісти, вивчаючи господарську діяльність населення України, у тому числі

АЛЛА ЛИТВИНЕНКО. ІСТОРИЧНІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ РЕГІОНАЛІСТИКИ...

соціокультурні аспекти, виділили такі історично сформовані райони: Правобережжя, Лівобережжя, Західну Україну, Степову Україну і Крим. Підставою для районування, яке здійснювали мовознавці, слугувала варіативність діалектів і говірок. Вона дала їм можливість виокремити чотири зони: південно-східну, південну, південно-західну та північну. Дослідники народно-ужиткового мистецтва визначають чотири регіони: Полісся, Південно-Східний район, Галичину з Поділлям і Гірську Україну⁸.

У працях Павла Чубинського та Хведора Вовка досліджуються найрізноманітніші сторони народного життя: багатий фольклорний та етнографічний матеріал подано в широкому історичному та соціокультурному контексті із залученням статистичних, правових, економічних та інших даних. П. Чубинському належить першість у справі комплексного вивчення й докладного опису культури окремих регіонів України. Він організував і здійснив низку наукових етнографічно-народознавчих експедицій на територію Київської, Серделецької, Люблінської, Волинської, Полтавської губерній, а також відвідав майже всі повіти Холмщини і Поділля.

Інформаційною вичерпністю, докладністю наукового опрацювання численних фактів, а також чітким регіональним спрямуванням вирізняються праці Хв. Вовка, насамперед «Український народ в його минулому і сучасному». Учений досліджував життя і побут Галичини, Буковини, Передкарпаття, Закарпаття, Чернігівської, Волинської, Херсонської губерній, Кубані та півострова Тамань. Простежуючи антропологічні ознаки українців у зв'язку з географічним поширенням діалектів їхньої мови, він поділив територію України на три великі частини, кожна з яких у свою чергу складалася з ряду регіонів:

1) північна смуга – українські повіти Курщини, східні повіти Чернігівщини, Київське Полісся, Волинське Полісся, Холмщина;

2) середня смуга – українські повіти на Воронежчині, Харківщина, Полтавщина, Київщина за Дніпром, Північне Поділля, Південно-Західна та Центральна Волинь,

Центральна Галичина та Російське Поділля, Карпати (лемки, північні бойки, колишні угорські русини);

3) південна смуга – Кубань, Східна та Західна Катеринославщина, Таврія (Мелітопольський повіт), Херсонщина, Поділля (річки Буг та Дністер), Прикарпаття (південні бойки, галицькі, буковинські та колишні угорські гуцули, бачванці)⁹.

Вивчення регіональних особливостей у музикознавстві найяскравіше реалізувалося у фольклористиці. Дослідження музичного фольклору розпочалося в романтичну добу, а практика запису народних пісень та їх мелодій – ще раніше, у XVI ст.¹⁰ Наукове опрацювання зібраних матеріалів уперше здійснили російський митець Микола Львов, автор передмови до першої музично-теоретичної праці з фольклористики «Собрания народных русских песен» Іван Прач, етнограф Микола Цертелєв, а також історик і філолог Михайло Максимович – фактично засновник української фольклористики. У збірнику М. Цертелєва «Опыт собрания старинных малороссийских песней», який став першим друкованим виданням українських пісень, більшість дум записано на Полтавщині, де він народився (Хорол) і працював¹¹.

У перших працях з питань музичної фольклористики, зокрема, М. Максимовича, П. Сокальського, М. Лисенка, музичний фольклор краю не поділяється за окремими регіонами. Так, у праці «Русская народная музыка...» П. Сокальського¹², за традицією, український і частково білоруський та російський фольклор розглядається сумарно. М. Лисенко у своїх фольклористичних працях¹³ український музичний фольклор розглядав як своєрідний, відмінний від російського і білоруського. Проте він дещо абсолютизував стильові ознаки, вважаючи їх характерними для музичного фольклору всього народу України без урахування територіальних особливостей та часу побутування того чи іншого музичного твору. Водночас регіональний підхід до запису фольклорних зразків проявився в М. Лисенка в їх паспортизації – з обов'язковим зазначенням місця запису

ІСТОРІЯ

творів та біографічних даних виконавця (у тому числі дати й місця народження та проживання).

На початковому етапі становлення української фольклористики основним завданням дослідників було виявлення та кристалізація саме загальнонаціональних ознак. Загалом регіональний аспект (передусім за територіальним критерієм) характерний для всіх збірників народних пісень, оскільки записи збиралися на конкретній території, відповідно вони мали регіональні ознаки, типові для конкретного селища, повіту чи губернії. Упорядкування фольклорних збірок за географічним принципом розпочалося ще в першій половині XIX ст. Варто згадати одну з перших на західноукраїнських землях публікацій українською мовою – збірник текстів весільних пісень «*Ruskoje wesile opisanoje czerez J. Łosińskiego. W. Peremyszy*» (1835) етнографа і публіциста Йосипа Лозинського. Його справу продовжив польський етнограф і композитор Оскар Кольберг. Вісім томів зі своєї багатотомної праці він присвятив музичному фольклору окремих регіонів Західної України («*Pokucie*», «*Chłemskie*», «*Przemyskie*» і «*Wołyń*»). У фольклористиці визначальним стає порівняльний метод дослідження фольклору. Хоча зусилля вчених спрямовувалися насамперед на визначення загалом національних та інтернаціональних особливостей українського мистецтва, водночас розпочинається дослідження характерних рис музичної культури й окремих регіонів України.

Так, визначний дослідник мистецтва Західної та Східної України Філарет Колесса у своїх працях український музичний фольклор мислив не лише як цілісне явище з яскравими загальнонаціональними рисами, але й виокремлював його характерні регіональні ознаки. У систематизації зразків народнопісенної культури Західної України він послуговувався географічним (Лемківщина, Підкарпаття (Закарпаття), Полісся) та етнічним (лемки, бойки, гуцули) критеріями. У 1930-х роках разом з польським етнологом і лінгвістом К. Мошинським учений зібрав, записав і підготував до дру-

ку фольклорні пісенні й танцювальні зразки Полісся. Дослідження музичного фольклору Східної України теж були у планах Ф. Колесси. З цією метою у 1908 році з ініціативи й на кошти Лесі Українки та її чоловіка Климента Квітки, учений запланував масштабну експедицію. Проте через заборону царського уряду вільно мандрувати територією дослідник обмежився поїздкою до Миргорода на запрошення художника-графіка Опанаса Сластіона. Ф. Колессі вдалося записати ряд пісень від відомих на той час кобзарів – представників різних районів Полтавської губернії, та харківських співців. У результаті докладного аналізу дум у своєму фундаментальному дослідженні¹⁴ учений дійшов висновку про наявність окремих шкіл кобзарського мистецтва – полтавської та харківської – з притаманними їм мелодичними, ритмічними, структурними особливостями. Їх формування Ф. Колесса пов'язував не лише з індивідуальними рисами окремого співця, але й угрупованнями кобзарів, які об'єднувалися за територіальним принципом: «Існування територіальних груп кобзарів і співців дум стає вповні зрозуміле на підставі відомостей про давні організації співців-сліпців, тобто співацькі братства, яких основа теж була територіальна»¹⁵.

Метод аналізу музичного фольклору з урахуванням територіальних ознак та соціально-історичного контексту застосовував у своїй науковій діяльності український етномузикознавець К. Квітка. Його дослідження ґрунтувалися на географічному підході, який він поширив і на інші жанри українського фольклору, передусім на календарно-обрядові пісні. На думку вченого, саме географічний метод дослідження та картографування фольклорних зразків відкриває широкі можливості для вивчення не лише музичної стилістики творів, але й етнічних, політичних, економічних, соціальних процесів культури. Іншим аспектом методології досліджень К. Квітки було порівняльне музикознавство, тому вченого вважають основоположником порівняльного слов'язознавства в етномузикології.

Хоча Ф. Колесса та К. Квітка не послуговувалися поняттям «регіоналістика», але

АЛЛА ЛИТВИНЕНКО. ІСТОРИЧНІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ РЕГІОНАЛІСТИКИ...

саме в їхніх працях започатковано дослідження українського музичного фольклору за його географічно-територіальними ознаками. Власне, вони стали основоположниками регіонального підходу у вивченні мистецьких явищ.

Показово, що часом важливі теоретичні узагальнення щодо жанрово-стилістичних ознак того чи іншого виду українського фольклору здійснюються на основі аналізу зразків, записаних лише в певному регіоні України. Згадаймо, наприклад, перше в Україні дослідження хореографічного мистецтва «Теорія українського народного танку» Василя Верховинця. У своїй праці автор систематизував характерні рухи, які є основою української народної хореографії, розробив власну систему запису танців, а також створив оригінальну методику їх викладання, – узагальнив творчі досягнення співвітчизників у сфері народного хореографічного мистецтва. Практичним підґрунтям для теоретичних узагальнень йому слугували народні танці, записані на Київщині.

Після тривалої перерви 1930–1950 років, зумовленої кризою у розвитку музичної фольклористики, у наукових колах зростає зацікавленість культуротворчими процесами окремих регіонів України. Їх осмислення розпочалося у 1950-х роках дискусією на Нараді з питань про етнографічні групи та локальні особливості в культурі і побуті українського народу кінця ХІХ – початку ХХ ст.¹⁶ Повернення до наукового опрацювання та видання музичного фольклору ознаменував вихід праці музикознавця і фольклориста Володимира Гошовського «Украинские песни Закарпатья» (М., 1968). Це дослідження й досі не має аналогів у світовій музичній фольклористиці за досконалістю принципів упорядкування, систематизації та коментування матеріалу, за виваженістю наукового апарату. Праця вигідно відрізняється від студій 1930–1950-х років, яким притаманні тенденційний добір фольклорних зразків, засмічення піснями-підробками ідеологічної забарвленості і сумнівної художньої вартості, відсутність принципів наукового упорядкування та коментування.

Увага науковців до фольклорного мистецтва окремих регіонів України поступово зростає у 70–80-х роках ХХ ст., а особливо – після здобуття Україною державної незалежності. Публікується низка збірників різноманітних фольклорних зразків окремих регіонів України – Лемківщини, Сумщини, Буковини, Тернопільщини, Гуцульщини¹⁷.

Особливий інтерес серед фольклористів-збирачів викликало й народне мистецтво Полтавщини. Ще в середині ХІХ ст. було опубліковано «Собрание малороссийских народных песен» у двох частинах Алоїза Єдлічки. У четвертому томі «Трудов этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край» міститься опис весілля, здійснений П. Чубинським (текст) та М. Лисенком (мелодії) у Борисполі Переяславського повіту, який на той час був адміністративно-територіальною частиною Полтавщини. У цьому містечку М. Лисенко записав також 22 інструментальні мелодії. Згадаймо також експедиції Є. Ліньової 1904 та 1912 років за участі О. Маслова, Б. Підгорецького, М. Янчука. Опубліковані результати цих експедицій були оцінені неоднозначно й викликали справжню дискусію в колі фольклористів-науковців.

У середині та другій половині ХХ ст. вивчення мистецтва Полтавщини – особливо пісенного й хореографічного – активізувалося й триває насамперед завдяки місцевим дослідникам. Зокрема, на початку 1990-х років у світ виходить збірка, упорядкована Михайлом Фісуном, – близько двохсот зразків народної творчості, записаних на Полтавщині¹⁸.

Зі здобуттям Україною незалежності дедалі частіше лунає думка про необхідність залучення регіонального фольклору до навчального процесу. Ідеться навіть про доцільність побудови тих чи інших навчальних курсів винятково на фольклорному матеріалі регіону. Так, 2003 року полтавський музичний діяч Григорій Левченко опублікував підручник із сольфеджіо, який сформовано з фольклорних пісенних зразків Полтавщини із власних записів та інших митців-фольклористів¹⁹.

Неоціненне значення для розвитку української народної хореографії мала

ІСТОРІЯ

фольклористична та збирацька діяльність полтавського хореографа й постановника Ніни Уварової. Левову частку зібраного й опрацьованого фольклорного матеріалу вона втілила у власній народно-сценічній практиці. Чотири сценічні варіанти найяскравіших народних хореографічних номерів Н. Уварової у запису українського хореографа Кима Василенка видано окремою збіркою.

Як бачимо, у сфері музичної фольклористики й етнографії простежується поступове збільшення питомої ваги досліджень, присвячених проблемам фольклорного мистецтва регіонів України.

Розглянемо динаміку розвитку досліджень музичного мистецтва різних регіонів України в історичному музикознавстві. Першим ґрунтовним дослідженням узагальнюючого характеру стали дві «Історії української музики» фундатора українського історичного музикознавства Миколи Грінченка. Спираючись на тогочасні історичні дослідження (передусім праці М. Грушевського), учений поділяв Україну на степову (чорноземну) та лісову (нечорноземну). На думку дослідника, саме ці ландшафтні чинники спричинили суттєві відмінності в розвитку культури окремих регіонів України. Так, чорноземну частину він уважав ласим шматком для численних загарбників. Колонізація цієї території іноземними державами спричиняла численні дифузні процеси в розвитку української культури. Нечорноземна Україна, за М. Грінченком, була консервативнішою, а тому там збереглися «ті оригінальні риси культури українського народу, які в інших умовах могли б загинути (Буковина, Прикарпаття, частина Чернігівщини)»²⁰.

Основним своїм завданням автор уважав інтерпретацію музичного мистецтва України як цілісного культурного явища зі сформованими національними ознаками – самодостатнього, рівноцінного іншим національним культурам. Тому М. Грінченко й український музичний фольклор, і професійну музику не розглядав за регіональними ознаками. Винятком є лише кобзарське мистецтво. Слідом за Ф. Колесою та К. Квіткою, описуючи пол-

тавську й харківську школи, М. Грінченко наголошував на стильових відмінностях кожної з них. Вербальна (лебійська) мова кобзарів, якою користувалися співці різних регіонів України, також змінювалася залежно від регіону.

У працях наступних років (Історія української дожовтневої музики (за ред. О. Я. Шреєр-Ткаченко); Історія української музики : у 6 т. (під ред. М. Гордійчука); *Корній Л.* Історія української музики : у 3 ч.) українська музика теж розглядалася цілісно, без поділу на окремі регіони. Як і в М. Грінченка, виокремлювалася лише культура Західної України.

Не була винятком і праця українського музикознавця Андрія Ольховського. Українську музичну культуру автор мислить як яскраво виражене національне явище, рівноцінну частку світової музичної культури²¹. Він пропонує власну концепцію історії української музики, подаючи її як цілісне явище в історичному та загальнокультурному контекстах. Історія української музики у тлумаченні А. Ольховського – це насамперед історія національної музики, яка мусить відповісти на запитання, «якою мірою і якими засобами вона розкриває творче самовизначення народу, а разом з цим і якою мірою доповнює, поглиблює скарбницю світової музичної культури»²². Навіть у розділах про розвиток української народної музики А. Ольховський не вдається до розгляду відмінностей фольклору різних регіонів. Лише (слідом за М. Грінченком) окремим розділом виділяє музичну культуру Західної України, досліджуючи її пісенний фольклор як один з «найбільш своєрідних регіональних варіантів української народної пісні»²³.

Отже, історія української музики на етапі свого концепційного становлення мислилася передусім як цілісний феномен загальноукраїнського значення з яскраво вираженими національними ознаками. І саме пошуки цих ознак, які вирізняють українську культуру з-поміж культур інших націй, і перебували в центрі наукових інтересів музикознавців-істориків другої половини XIX – початку XX ст. У такому контексті розгляд української культури в регіональному аспекті не міг бути актуальним. Активне

АЛЛА ЛИТВИНЕНКО. ІСТОРИЧНІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ РЕГІОНАЛІСТИКИ...

дослідження української музики з погляду проблем регіоналістики розпочалося лише після здобуття Україною державної незалежності.

Зауважимо, поступово, у процесі розвитку наукової думки, різновекторного теоретичного і концепційного осмислення української культури, питання регіональності набували дедалі важливішого значення і спочатку були пов'язані з усвідомленням її як цілісного явища в загальнослов'янському контексті.

Перші спроби дослідження культури України в регіональному розмаїтті відбувалися від окреслення географічних меж і етнотериторіальних ознак, виокремлення антропологічних, економічних, лінгвістичних, обрядово-звичаєвих і фольклорних особливостей до обґрунтування відмінностей культурних і мистецьких процесів кожного регіону. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. ключові питання теорії та історії національної культури дедалі частіше почали розглядати в аспекті регіоналістики. Простежується спалах зацікавленості не так загальноукраїнськими, як суто регіональними проблемами в різних сферах. У музикознавстві, зокрема, широкий спектр досліджень регіональної проблематики спрямований на вибудову «живої історії» на основі мемуарної літератури й архівних джерел²⁴.

Нині потужного інституційного наукового розвитку набуває історична, культурологічна музична регіоналістика. Традиційними стають проведення наукових конференцій із проблем історії окремих регіонів України, створюються осередки регіональних досліджень, діяльність яких спрямована на формування методологічних засад, а також на розробку й упровадження в освітніх установах різного фахового спрямування навчальних курсів з вивчення історії, культури і мистецтва рідного краю.

¹ *де Боллан Г. Л.* Опис України, кількох провінцій королівства, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансильванії // Жовтень. – 1981. – № 4. – С. 54–63.

² *Шафонский А. Ф.* Черниговского наместничества топографическое описание. – К., 1851.

³ *Маркович Я.* Записки о Малороссии, её жителях и произведениях. – М., 1798.

⁴ *Восточнославянская ономастика.* – М. : Наука, 1979. – 186 с.

⁵ *Сумцов М. Ф.* Слобожане: історично-етнографічна розвідка. – Х. : Союз, 1918. – С. 4.

⁶ *Культура і побут населення України / В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін.* – К. : Либідь, 1993. – 285 с.

⁷ *Пономарьов А.* Регіональні барви України й українців // *Українці: історико-етнографічна монографія* : у 2 кн. / А. Пономарьов. – Опішне : Українське народознавство, 1999. – 205 с.

⁸ Там само.

⁹ *Вовк Хв.* Студії з української етнографії та антропології. – К. : Мистецтво, 1995. – 336 с.

¹⁰ *Іваницький А. І.* Українська музична фольклористика (методологія і методика) : навч. посіб. – К. : Заповіт, 1997. – 392 с.

¹¹ *Корній Л.* Історія української музики : у 3 ч. – К. ; Нью-Йорк : М. П. Коць, 1998–2001.

¹² *Сокальский П. П.* Русская народная музыка, великорусская и малорусская в её строении мелодическом и ритмическом и отличии её от основ современной гармонической музыки. – Х. : Тип. Дарре, 1888. – 368 + 8 с.

¹³ Див.: *Лисенко М.* Народні музичні інструменти на Україні. – К., 1955; *Лисенко М.* Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, виконуваних кобзарем Вересаєм. – К., 1955.

¹⁴ *Колесса Ф. М.* Мелодії українських народних дум. – К. : Наукова думка, 1969. – 589 с.

¹⁵ Там само.

¹⁶ *Нарада з питань про етнографічні групи та локальні особливості в культурі і побуті українського народу кінця ХІХ – початку ХХ ст.* // *Українська етнографія.* – 1958. – С. 162–171.

¹⁷ Див.: *Пісні Буковини / записи А. Ф. Яківчука, розшифровка К. А. Смаля.* – К., 1990; *Пісні Сумщини / фольклорні записи В. В. Дубравіна.* – К., 1989; *Пісні Тернопільщини. Пісенник / упоряд. С. Стельмащук, П. Медведик.* – К., 1993; *Сабан Л. С.* Народні танці // *Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / ред. кол.: Ю. Г. Гошко та ін.* – К., 1987; *Сабан Л. С.* Чардаш у долині ріки Уж на Закарпатті // *Друга конференція дослідників музики червононоруських (галицько-володимирських) земель / упоряд. Б. Луканюк.* – Л., 1991; *Українські народні пісні з Лемківщини / зібрав О. Гижа.* – К., 1972.

¹⁸ *Пісня – невмируще джерело / упоряд. М. Фісун.* – Полтава, 1991.

¹⁹ *Левченко Г. С.* Сольфеджіо на основі народних пісень Полтавщини : посібник для музично-педагогічних навчальних закладів. – Полтава : ПДПУ ім. В. Г. Короленка, 2003. – 144 с.

²⁰ *Грінченко М. О.* Історія української музики : рукопис. – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 36, од. зб. 139/І–ІІІ, 1062 арк.

ІСТОРИЯ

²¹ Ольховський А. Нарис історії української музики / ред., вступ. ст., комент. Л. П. Корній. – К. : Муз. Україна, 2003. – 512 с.

²² Там само. – С. 34.

²³ Там само. – С. 97.

²⁴ Маркова О. Культуротворчі аспекти музичної україністики і музикознавчі традиції Одеси // Українське музикознавство. – К., 2000. – Вип. 29. – С. 47–53.

В статті теоретически обоснована суцність регионалістики и определено её отличие от сходного по содержанию понятия «краеведение», рассмотрены и охарактеризированы исторические пути становления регионалістики в украинской культуре и музыковедении.

Ключевые слова: регионалістика, краеведение, украинская культура, украинское музыковедение.